KLIIMAMINISTEERIUM

Riigi jäätmekava 2023-2028

Marika Lillemets

Jaanuar 2024

KLIIMAMINISTEERIUM

Ajakava

- 15.03.2021 algatati „Riigi Jäätmekava 2022 - 2028“ ja „Riigi Jäätmekava 2022 - 2028“ keskkonnamõju strateegiline hindamine.
- 18.07.2023 tunnistati Riigi jäätmekava 2022-2028 keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruanne nõuetele vastavaks.
- Suhtlus Euroopa Komisjoniga, heakskiit saabus novembri viimastel päevadel.
- 20.12.2023 kinnitati Riigi jäätmekava 2023-2028.

KLIIMAMINISTEERIUM

Visioon

Jäätmetekke vältimine, toodete korduskasutamine ning parandamine, tekkinud jäätmete liigiti kogumine on igapäevase käitumise osa. Eestis on seda toetav kasutajasõbralik, tõhus, läbipaistev ja toimiv jäätmehierarhiast lähtuv uuenduslik jäätmehooldussüsteem, jäätmetest luuakse uut väärtust toormena.

KLIIMAMINISTEERIUM

Riigi jäätmekava 2023-2028

Riigi jäätmekavas on kolm põhisammast/strateegilist eesmärki:

- kestlik ja teadlik tootmine ja tarbimine ning jäätmetekke vältimise ja korduskasutuse edendamine;

- ohutu materjaliringluse suurendamine;

- jäätmekäitlusest tulenevate mõjudega arvestamine ning nende vähendamine nii inim- kui ka looduskeskkonnale tervikuna.

Riigi jäätmekava – jäätmeteke 2021

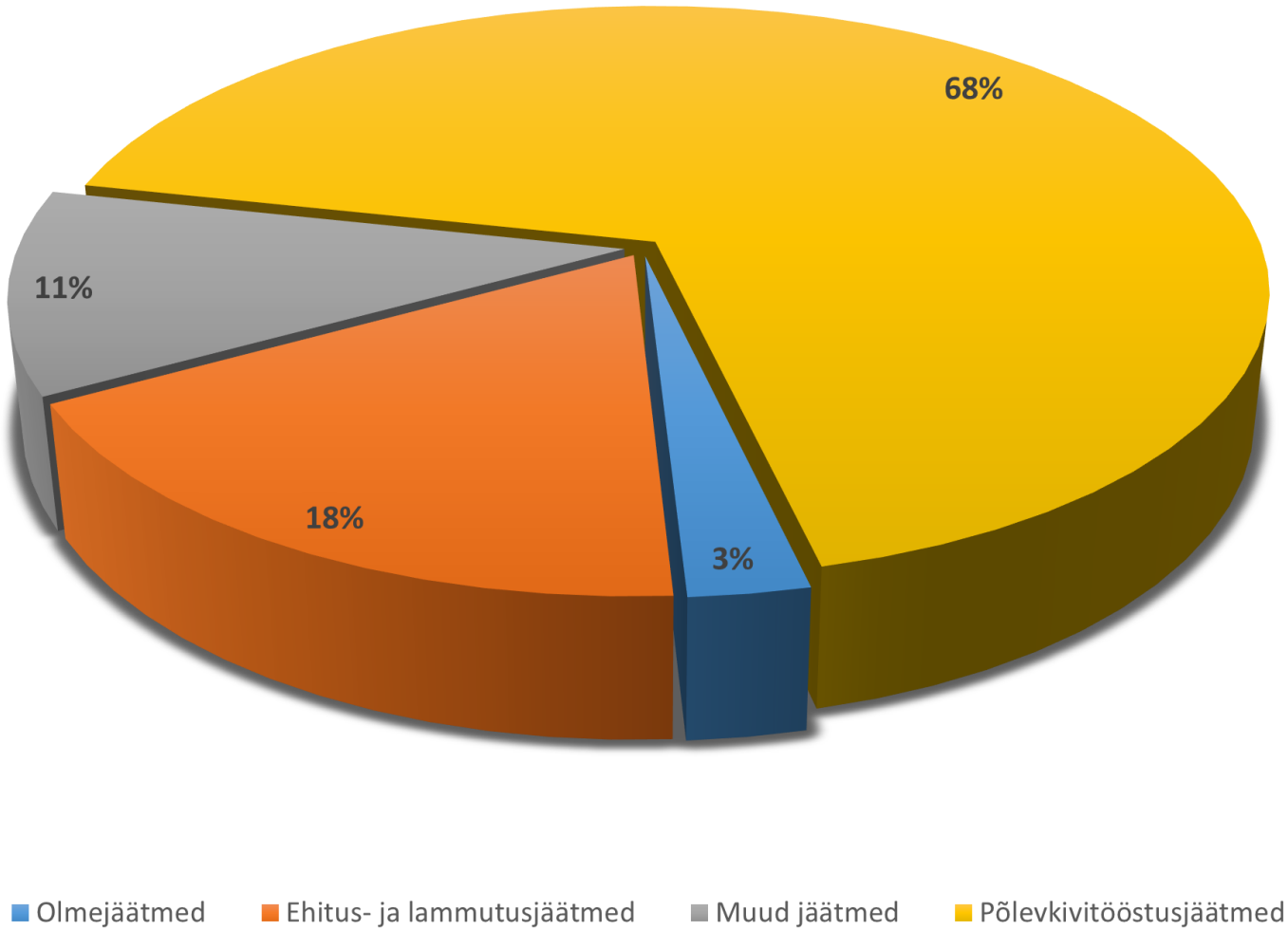

Jäätmeteke va põlevkivitööstusjäätmed 2021

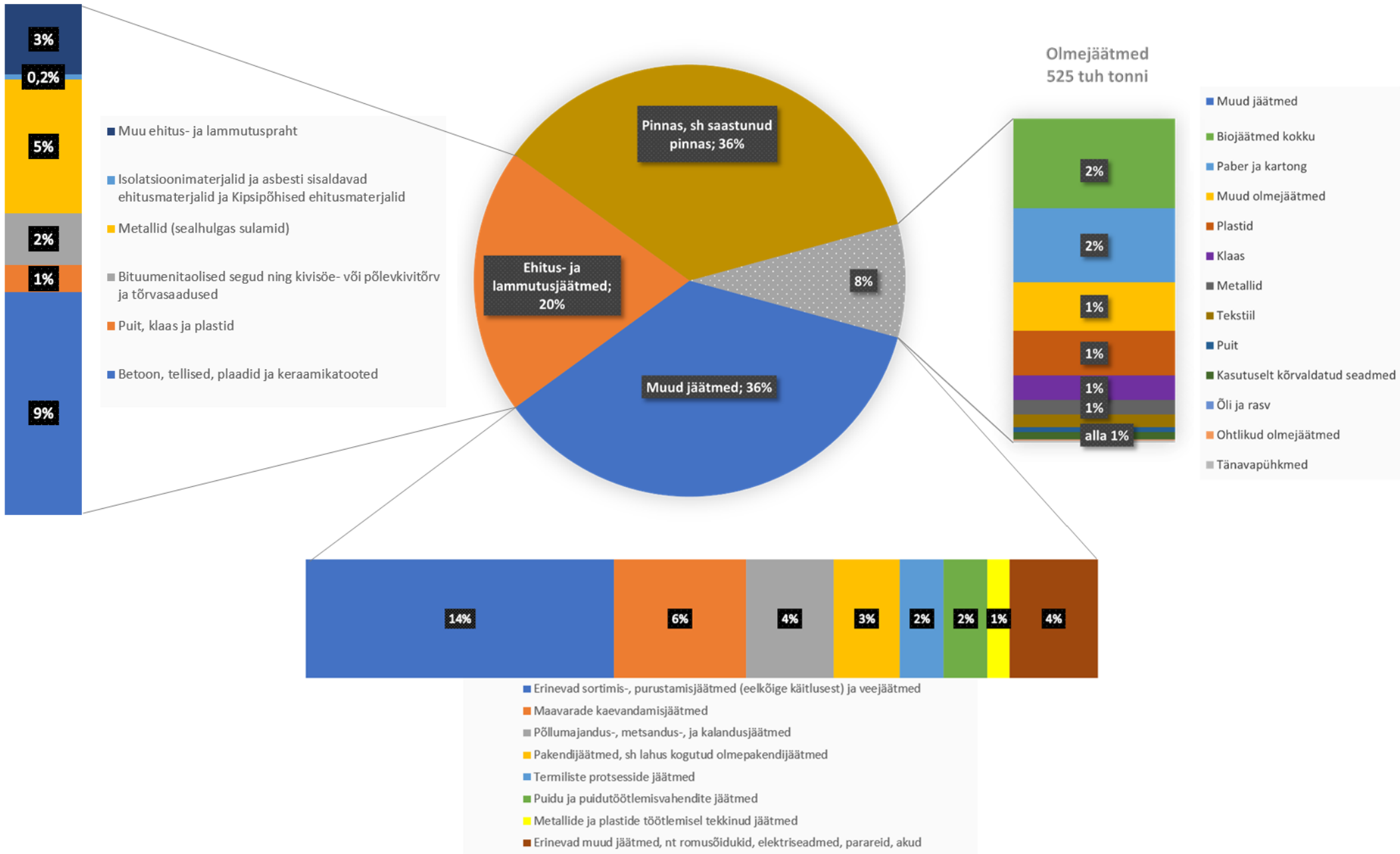

KLIIMAMINISTEERIUM

Riigi jäätmekava

Arvestades kohustuslikke sihttasemeid, jäätmetekke liigilist koostist ja EL rohelise kokkuleppe suundumusi, on riigi jäätmekavas 2023-2028 eristatud jäätmeliike järgmiselt:

- **olmejäätmed,**
- **ehitus- ja lammutusjäätmed,**
- **ohtlikud jäätmed,**
- **pakendijäätmed,**
- **probleemtoodetest tekkinud jäätmed,**
- **biolagunevad jäätmed,**
- **põlevkivitööstuse jäätmed,**
- **plastijäätmed, tekstiilijäätmed.**

Nimetatud jäätmevoogude osas on eraldi välja toodud eesmärgid ja meetmed.

KLIIMAMINISTEERIUM

Riigi jäätmekava

Lisaks on eraldi käsitlemist leidnud ka:

- **Prügilate, jääkreostuse, püsivate orgaaniliste saasteainete (POS)valdkond, riikidevaheline jäätmevedu ning jäätmevaldkonna digiteemad.**
- Jäätmekava lisadena on koostatud **toidujäätmete tekke vältimise kava** ning seatud **prügistamise vähendamise, sh mereprügi vähendamise, eesmärgid, meetmed**.
- Samuti on eraldi peatükk kommunikatsiooni, keskkonnahoidliku ja ringse hankimise kohta, tegevuste rahastamise ja mõõdikute kohta, olulisemate jäätmekäitluse põhimõtete, hetkeolukorra ja eelmise jäätmekava eesmärkide täitmisese kohta.

KLIIMAMINISTEERIUM

Riigi jäätmekava - peamised kitsaskohad

- Madal liigiti kogumise ja ringlussevõtu tase (olmejäätmed), jätkuvalt suur jäätmeteke.
- Ringlussevõtt on kulukam kui jäätmete ladestamine või põletamine.
- KOVi võimalused jäätmehoolduse korraldamisel on piiratud.
- Vähene ehitus- ja lammutusjäätmete liigiti kogumine ehitus- ja lammutusobjektidel, vähene rinlgussevõtt (eelkõige kõrgema väärtusega ringlussevõtu osakaal).
- Andmed ei ole piisavalt ajakohased, nende töötlemine on väga aja- ja töömahukas, järelevalve teostamine keeruline ning riigil puudub jäätmevoogudest terviklik ülevaade. Avalikkuse jaoks ei ole andmed piisavalt läbipaistvad ja usaldusväärsed.
- Riigipoolne valmidus ohtlikke jäätmeid ladestada (Vaivara ohtlike jäätmete prügila) ja vajadusel erakorralistele olukordadele reageerida on paari aasta pärast lõppemas.

KLIIMAMINISTEERIUM

Peamised tulemused/lahendused jäätmekava perioodi lõpuks (2028)

- Piisav olmejäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu võimekus, mis võimaldab täita 2025. ja 2030. a sihtarve.
- Jäätmetekke vältimise, vähendamise meetmed edukalt rakendatud (olmejäätmed) 4,2% vs 10,6%).
- KOVide suurem roll jäätmekäitluse korraldamisel (vastutus ja rahastus) - vähenenud jäätmeteke, liigiti kogumise tase tõusnud (65%), jäätmete kohtkogumine on levinud ja mugav.
- Ringlussevõttu motiveeriv tasusüsteem (jäätmete ladestustasu tõus ja tasu jäätmete põletamisele).
- Ehitus- ja lammutusjäätmete teke vähenenud, sh hoonete valikuline lammutamine ning ehitus- ja lammutusobjektidel tekkivate materjalide liigiti kogumine ja korduskasutamine, rinlgussevõtt tõusnud (eelkõige kõrgema väärtusega ringlussevõtu osakaal suurenenud).
- Vaivara ohtlike jäätmete prügila ladestusala laiendatud ja vajadusel ringlussevõtu tegevuste võimekus loodud.
- Andmed on kvaliteetsed, ajakohased, läbipaistvad ja annavad tervikliku ülevaate jäätmekäitluse ahelast.

KLIIMAMINISTEERIUM

Riigi jäätmekava

Rahastamine

Riigi jäätmekava 2023-2028 tegevuste elluviimist aitavad rahastada nii:

- riigieelarvelised vahendid;
- erinevad toetusmeetmed (struktuurivahendid kokku 111 miljonit – 5 meedet), muud toetusvahendid (ÕÜF, RRF, KP, EMP, LIFE jt);
- Ettevõtete, KOVide omaosalus.

KLIIMAMINISTEERIUM

2021-2027 struktuurivahendite jaotus ringmajanduse valdkonnas

- Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite

kasutuselevõtu edendamine - 6 mln

- Jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse

edendamine - 10 mln

- Jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri

toetamine - 35,5 mln

- Ringlussevõtu võimekuse tõstmine ja ohutu materjaliringluse

tagamine - 25 mln

- Tööstuse ja teenindussektori, sh VKE-de energia- ja ressursitõhususe

tõstmine ja auditite toetamine - 34,5 mln

Olmejäätmed – olulisemad eesmärgid ja meetmed

Eesmärgid:

Eestis on olemas piisav olmejäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu võimekus (sihtarvude täitmine, jäätmete väärindamine);

Olmejäätmete teke väheneb ja ringlussevõtt suureneb;

Kohalikud omavalitsused on motiveeritud vältima jäätmeteket, edendama korduskasutust, korraldama jäätmete liigiti kogumist ning liigiti kogutud jäätmete materjalina ringlusse suunamist.

Olulisemad meetmed:

- ✓ Kohalikele omavalitsustele ringlussevõtu sihtarvude täitmise eest vastutuse panemine, rahastuse korraldamine
- ✓ Ringlussevõttu motiveerivate tasusüsteemide kehtestamine.
- ✓ Olmes tekkivate pakendijäätmete kogumise korraldamine kohalike omavalitsuste poolt koostöös taaskasutusorganisatsioonidega.
- ✓ Korraldatud jäätmeveo teenuse hinnastamise reguleerimine liigiti kogumise motiveerimiseks.
- ✓ Olmejäätmete reform
- ✓ SF rahastusmeetmed – liigiti kogumise infrastruktuur, jäätmetekke vähendamine ja ringlussevõtu võimekuse tõstmine (35,5+10+25)

Digitaliseerimine – olulisemad eesmärgid ja meetmed

Eesmärgid

- Andmeid kogutakse reaalajamajanduse andmepõhise aruandluse põhimõtete alusel ning rakendatakse andmepõhist juhtimist;
- Avaandmete alusel loovad ettevõtted uusi ringmajanduse ärimudeleid;
- Andmed on kvaliteetsed, ajakohased, läbipaistvad ja annavad tervikliku ülevaate jäätmekäitluse ahelast (võimalusel rahvusvaheliselt) ning riigi kogutud ja avaldatud jäätmealaseid andmeid peetakse usaldusväärseteks.

Olulisemad meetmed:

- ✓ Toetus ringmajandus edendamiseks ja andmepõhise aruandluse digilahenduste rakendamiseks;
- ✓ Era- ja avaliku sektori koostöö uute ringmajanduse ärimudelite välja töötamisel ja oskusteabe arendamisel;
- ✓ Keskkonnaotsuste infosüsteem (KOTKAS) edasiarendamine;
- ✓ Regulatsiooni välja töötamine õigeaegsete ja kvaliteetsete andmete esitamiseks lähtudes toimiva vastutusahela ja majandusliku motiivi loogikat.

KLIIMAMINISTEERIUM

Olmejäätmed – tekke prognoos

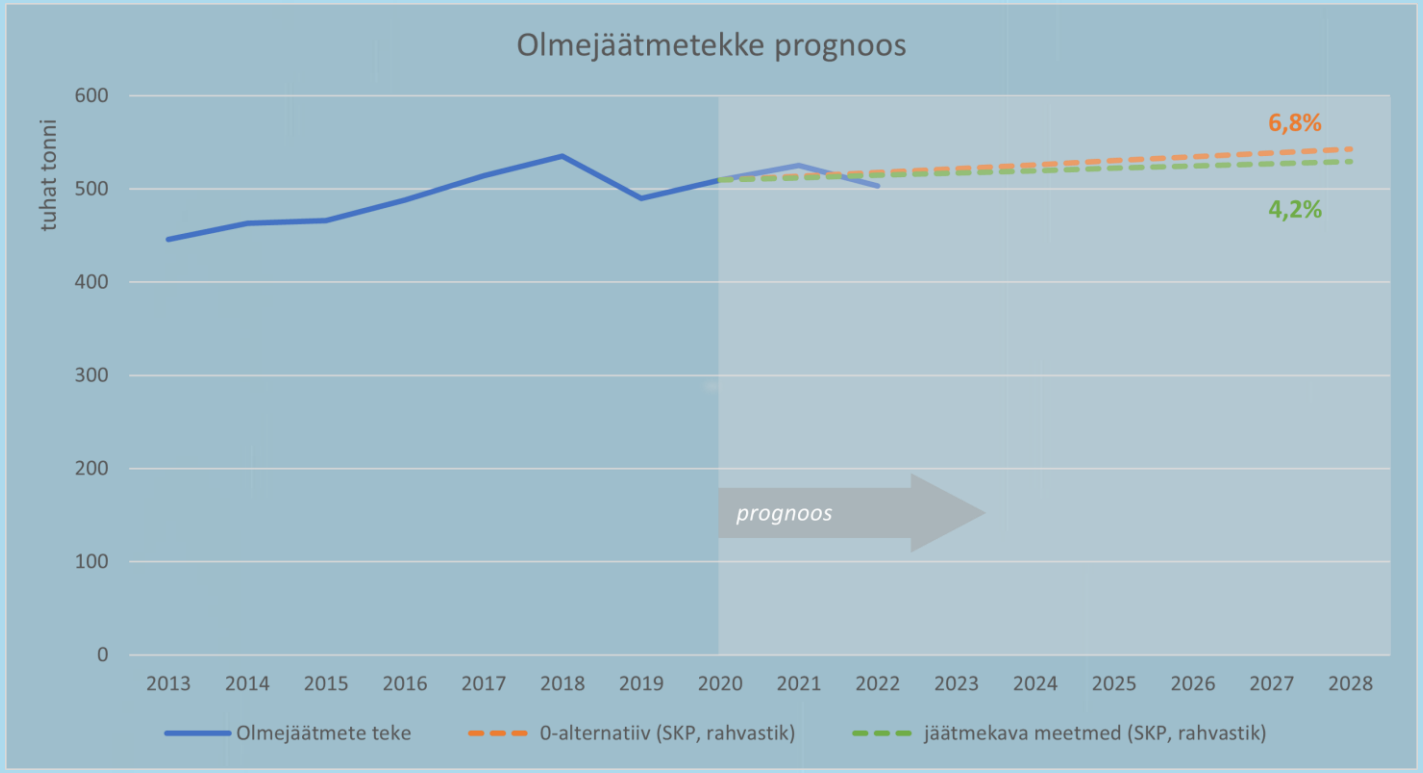

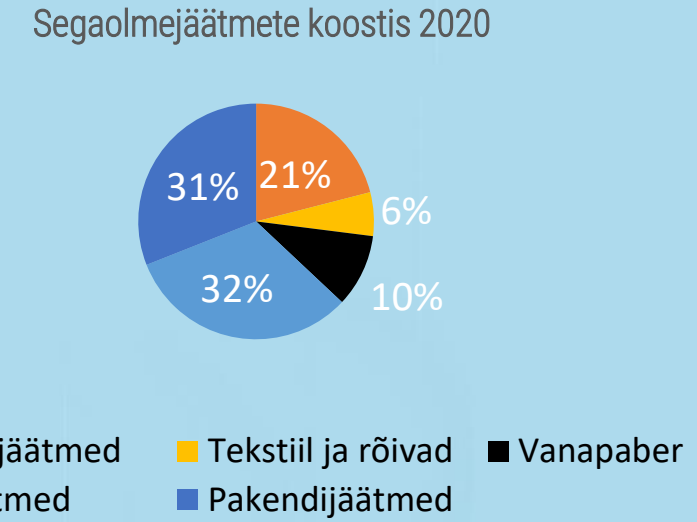

Ehitus- ja lammutusjäätmed – olulisemad eesmärgid ja meetmed

Eesmärk - Vähendada ehitus- ja lammutusjäätmete tekke osakaalu, suurendada materjalina ringlussevõttu ning kasutada taristuehituses 5% ringlussevõetud materjali.

Olulisemad meetmed:

Ehitus- ja lammutusjäätmete tekkekohal liigiti kogumise ja hoonete valikulise lammutamise edendamine;

Teisese toorme materjalipanga loomine;

Ehitus- ja lammutusjäätmetest valmistatud ehitusmaterjalide ja laiemalt teisese toorme kasutamine kohtades, kus kvaliteedinõuded seda võimaldavad;

Ringlussevõetud materjalide kasutamise edendamiseks majanduslike stiimulite ja riigihangete tingimuste väljatöötamine ning EL struktuurivahenditest ringmajandusse suunatavate toetuste jätkamine;

Ehitus- ja lammutusjäätmete omaduste ja võimalike kasutusvõimaluste osas uuringute läbiviimine, materjalide kvaliteedi tõendamise süsteemi väljatöötamine ning hoonete lammutamise ja jäätmete liigiti kogumise juhiste väljatöötamine.

Pakendijäätmed, sh plastijäätmed– olulisemad eesmärgid ja meetmed

Eesmärgid

- Vähendada pakendijäätmete teket ja ühekordselt kasutatavate plastist toidupakendite ja joogitopside tarbimist ning suurendada pakendijäätmete ringlussevõttu.
- 2030. aastaks on kõik Eesti turule lastavad pakendid kas korduskasutatavad või ringlussevõetavad.

Olulisemad meetmed:

- ✓ Jäätmetekke vältimise, jäätmete liigiti kogumise ja korduskasutuse alase teadlikkuse tõstmine;
- ✓ Erinevate toetusmeetmete rakendamine eesmärkide saavutamise edendamiseks;
- ✓ Järelevalve tõhustamine;
- ✓ Regulatiivsete ja majanduslike meetmete väljatöötamine korduspakendite kasutuselevõtu ja pakendijäätmete ringlussevõtu motiveerimiseks.

Biolagunevad jäätmed – olulisemad eesmärgid ja meetmed

Eesmärk - Biolagunevate jäätmete ringlussevõtu suurendamine (jäätmed kui ressurss), toidujäätmete tekke vähendamine

Olulisemad meetmed:

- ✓ Toidujäätmete tekke vältimise kava rakendamine.
- ✓ Jäätmekäitlejate ja ressursi kasutajate teadlikkuse ja pädevuse suurendamine.
- ✓ Bioressursi kasutuselevõtu lihtsamaks muutmine ja nõudluse suurendamine.
- ✓ Biolagunevate jäätmete erinevate käitluslahenduste arendamine –erinevad rahastusmeetmed.
- ✓ Biolagunevate jäätmete ringlussevõtu edendamine olemasoleva regulatsiooni muutmise kaudu.

Ohtlikud jäätmed– olulisemad eesmärgid ja meetmed

Eesmärgid

- Ohtlike jäätmete kogus ning osakaal kogu jäätmetekkest on vähenenud.
- Vaivara OJKK -s tagatakse ohtlike jäätmete kõrvaldamise võimekus.
- Ohtlike jäätmete kõrvaldamisel lähtutakse jäätmehierarhiast, ladestamise teel kõrvaldatakse ainult neid ohtlikke jäätmeid, mida taaskasutada ei ole võimalik.

Olulisemad meetmed:

- ✓ Ohtlike jäätmete kõrvaldamiseks ehitada Vaivara OJKKS-s välja 4 kärge, mahutavusega ca 120 tuhat tonni jäätmeid.
- ✓ EL struktuurivahenditest ringmajandusse suunatavate toetuste jätkamine.
- ✓ Rakendada regulatiivseid meetmeid ohtlike jäätmete taaskasutus-potentsiaali realiseerimiseks ning suunata toetusvahendeid valdkonna arendamiseks.

Probleemtoodetest tekkinud jäätmed – olulisemad eesmärgid ja meetmed

Eesmärgid:

- ✓ Tarbija keskkonnateadlikkus kasvab, probleemtoodetest tekkinud jäätmete osakaal segaolmejäätmetes väheneb, suureneb korduskasutus ja ringlussevõtt.
- ✓ kogumise, taaskasutamise ja ringlussevõtu sihtarvud (kus need määratud) saavutatakse;
- ✓ Tuvastatakse free-riderite osakaal (nt Elektri- ja elektroonikajäätmed, vanarehvid);
- ✓ Järelevalve tõhustamine, Illegaalne ja ebatõhus jäätmekäitlus väheneb;

Olulisemad meetmed:

- ✓ Regulatsioonide uuendamine ja täiendamine teavituse, käitluse ja loastamise osas;
- ✓ Töötada välja meetmed, mis motiveeriksid seotud osapooli senisest suuremal määral probleemtoodete jäätmeid kogumiskohta viima ja tootjavastutuse nõudeid täitma;
- ✓ Probleemtooteregistri arendamine;
- ✓ Teadlikkuse tõstmine;
- ✓ Järelevalve tõhustamine, free-riderite tööriista väljaarendamine.

Tekstiilijäätmed – olulisemad eesmärgid ja meetmed

- **Eesmärk** - Tekstiilesemete tootmisel arvestatakse nende kestlikkusega, tekstiilijäätmete teke väheneb ja tekstiili korduskasutus ning ringlussevõtt suureneb (sh esmatöötlemisvõimekus).

Olulisemad meetmed:

✓ Riikliku tekstiilistrateegia või tegevuskava koostamine ning koostööplatvormi loomine.

✓ Tekstiili ja tekstiiljäätmete edasise kogumise ja ringlussevõtu finantseerimissüsteemi kehtestamine.

✓ Teadlikkuse suurendamine, kogumissüsteemide arendamine, ringlussevõtuvõimekuse loomine.

Põlevkivitööstuse jäätmed– olulisemad eesmärgid ja meetmed

- **Eesmärgid** - Põlevkivijäätmete tekke vähendamine, ringlussevõtu suurendamine ja kasutamine taristuehituses

Olulisemad meetmed:

✓ Põlevkivitööstuses tekkinud jääkmaterjalidele nõudluse tekkimise toetamine tootena (sh materjalide kvaliteedi tõendamise süsteemi väljatöötamine) ja teisese toormena kasutamiseks.

✓ Ringlussevõetud materjalide kasutamist edendavate riigihangete tingimuste ja majanduslike stiimulite väljatöötamine.

✓ Tekkinud jäätmete koostise ja koguse kaardistamine lähtuvalt uutest võimalikest kasutussuundadest.

✓ Tehnoloogiliste uuenduste võimaluste analüüs ja rakendamine.

Prügilad.

Eesmärk - 2028. aastaks väheneb ladestatavate jäätmete osakaal jäätmetekkest võrreldes 2020. aastaga, sealhulgas ladestatud olmejäätmete kogus jääb alla 10 % olmejäätmete tekkekogusest.

✓ **Regulaarne ja tõhus järelevalve, keskkonnakaitselubade praktikate ühtlustamine, majanduslikud meetmed**

KLIIMAMINISTEERIUM

Tänan!

https://kliimaministeerium.ee/jaatmekava